

The author interprets teacher-facilitator's self-efficacy as a facilitative competence and appreciation of its effective implementation in the educational space at the same time.

Self-efficacy of a teacher is a main aspect in the effectiveness of educational activity in all its forms and determining factor in the formation of facilitative competence of future teachers. In spite of that low level of self-efficacy of significant part of the examined students-future teachers was found, which indicates the urgent need for its improvement.

According to the author, the self-efficacy of the future teacher can be increased by the facilitative training, that promotes the development of personality and the formation of the teacher-facilitator's professional identity and thus – creating situations of success that strengthen teacher's self-confidence.

Considering prospects for further research of the problems described in the article, we have to note that development and implementation of the program of socio-pedagogical training aimed at developing abilities and skills of facilitative interactions are tasks that sets the author for future research initiatives.

Keywords: teacher's self-efficacy, facilitative competence, pedagogical facilitation, self-improvement, subject-subject interaction, facilitative influence.

УДК 159.923.2:81'276.2

Широкоградюк Л.А.

ЛИХОСЛІВ'Я ЯК ПЕРЕДУМОВА ВОРОЖОСТІ Й УПЕРЕДЖЕНИХ СТАВЛЕНЬ

Широкоградюк Л.А. Лихослів'я як передумова ворожості й упереджених ставлень. У статті розглядається соціально-психологічний феномен лихослів'я як передумови ворожості та як причини й наслідку упереджених ставлень. Доводиться, що використання лихослів'я у мовленні є проявом вербальної агресії, яка провокує міжособистісну, міжнаціональну, гендерну ворожість, призводить до внутріособистісного конфлікту й особистісної деградації. З'ясовано, що інвективна лексика – це маніфестація цинічного ставлення до подій власного життя і до життя суспільства; що лихослів'я є універсальним засобом знецінення людини, запереченням її можливостей пізнання світу, екзистенційної сутності людини. Інвективна лексика є тим засобом, який нівелює патріотичні почуття, утруднює формування ціннісних громадянських якостей.

Ключові слова: лихослів'я, інвективна лексика, вербальна агресія, ворожість, упередженість, етнічний стереотип.

Широкоградюк Л.А. Сквернословие как фактор враждебности и предубежденных отношений. В статье рассматривается социально-психологический феномен сквернословия как фактора враждебности и как причины и следствия предубежденных отношений. Доказывается, что использование в речи сквернословия есть проявлением вербальной агрессии, которая провоцирует межличностную, межнациональную, гендерную враждебность; приводит к внутриличностному конфликту и личностной деградации. Инвективная лексика – это проявление циничного отношения как к событиям личной жизни и жизни общества. Сквернословие – это универсальный способ обесценивания человека, отрицания его возможностей познания мира, отрицания экзистенциальной сущности человека. Инвектива нивелирует патриотические чувства и усложняет процесс формирования ценностных общественных качеств.

Ключевые слова: сквернословие, инвективная лексика, вербальная агрессия, враждебность, предубежденность, этнический стереотип.

Постановка проблеми. В усіх країнах існує поняття мовного етикету. Це правила, які регулюють мовну поведінку відповідно до соціальних вимог. Вони вимагають неконфліктного, доброзичливого ставлення до людей. Ще у

школах стародавньої Спарти разом із вимогою фізичного загартування висува-лась вимога володіння мистецтвом слова, тобто вміння чітко і лаконічно висло-влювати свої думки. В епоху еллінізму, коли центром естетичної культури ста-ло літературно-риторичне виховання, культура слова вважалась синонімом за-гальної культури людини. Тобто гармонійно розвинута людина повинна мати уявлення про комунікативну культуру й вміти реалізувати її в міжособистісно-му спілкуванні. З огляду на таку позицію вживання інвективної лексики – це порушення норм суспільної моралі.

Проте більше ста років тому в одному з англійських медичних журналів було написано: «...людина, якій ви наступили на мозоль, або вас висварить, або вдарить; вибір одного й іншого водночас відбувається рідко. Той, хто першим у світі накричав на свого візаві, замість того, щоб, проломити йому череп, заклав таким чином основи нашої цивілізації» [14, с. 179].

Отже, розвиток лихослів'я безпосередньо пов'язаний із процесами антро-посоціогенезу, а саме – з появою морально-соціальних табу.

Найперші табу проголошували:

- 1) абсолютну заборону на близькі кровозмішувальні зв'язки;
- 2) абсолютну заборону на вбивство співродича;
- 3) підтримка життя будь-кого із родичів незалежно від його фізичного пристосування до життя [3, с. 63].

У випадку переступу табу порушника страчували або виганяли з племені, що прирівнювалося до смертної кари. З одного боку, існували страшні табу, а з іншого – велике бажання їх порушити. І люди знайшли такі слова, які б заміни-ли недозволені дії. Справді, нецензурна лайка – це найчастіше словесні пору-шення першого табу, а прокляття – порушення наступних – і є найдревнішим лихослів'ям. З'являлися інші морально-соціальні заборони: виникали й слова, що означають порушення. Деякі прокреативні лихослів'я, що називають «не-пристойні» частини тіла, походять із ктеїчних і фалічних дохристиянських ку-льтів. Від ктеїчних культів беруть початок інвективи «незаконнонароджений», «байстрюк». Виникнення інвектив, пов'язаних із темою крові, пов'язується із розумінням крові як сакральної субстанції [6, с. 290 – 291]. Отже, первинно ли-хослів'я було засобом вияву агресивних ставлень, способом сублимації фізичної агресії. Ми також поділяємо думку про те, що спершу лихослів'я відіграло по-зитивну роль у становленні людського суспільства. Однак ґрунтовне дослі-дження функцій лихослів'я у сучасному соціумі доводить, що це явище здебі-льшого є каталізатором негативних соціальних дій.

Метою нашого дослідження є спроба довести, що лихослів'я у мовленні стимулює агресивні дії, породжує міжособистісну, міжнаціональну та гендерну ворожість; є як причиною, так і наслідком упереджених ставлень.

Виклад основного матеріалу. Лихослів'я відносять до емоційно забарв-леної лексики. Це емотеми, слова, які промовляються у емоційно напружених ситуаціях. Тобто сферою життя лихослів'я є здебільшого усне спонтанне мов-лення. Спонтанні мовленнєві реакції на сильний стрес можуть відбуватись за допомогою лихослів'я, яке ззовні подібне до агресивного. Лурія О. визначає

такі реакції, як «примітивні форми афективного мовлення, які не потребують спеціальної мотивації і які не можна назвати власне мовленнєвими висловлюваннями» [10, с. 188]. Вони «носять характер мимовільних або ж засвоєних раніше голосових чи мовленнєвих реакцій». Леонтьєв О. відносить подібні мовленнєві реакції до рефлекторної поведінки, в якій є «жорсткий зв'язок між стимулом і відповідною реакцією і які не прогнозуються наперед» [8, с. 134]. Незаперечним є й той факт, що лихослів'я використовуються для «зв'язку слів у реченні». Тобто існує велика кількість ситуацій, коли лихослів'я використовуються без наміру когось образити або розрядити власну агресію. Однак використання в таких ситуаціях саме лихослів'я певною мірою свідчить про культурність мовця. Проте політична, економічна, міжрегіональна напруженість, соціальна нестабільність породжують силу-силенну ситуацій, у яких лихослів'я є виявом агресії, в основі якої лежить мотив спричинення шкоди опоненту або ж наявність упередженого ставлення. Умотивоване лихослів'я агресивного характеру можна розглядати як засіб інтеріоризації дії [9, с. 149]. Часто в емоційно напружених ситуаціях «екстеріоризація дії» (наприклад, удару) є неможливою, і вербалізація внутрішніх процесів є єдиним способом їх матеріалізації.

Спостереження показують, що расове, соціальне, національне, етнічне й інші упередження є причиною агресії взагалі і вербальної зокрема. Саме цей мотив, як усвідомлений так і неусвідомлений, детермінує виникнення великої кількості лихослів'я агресивного характеру, зокрема:

расових – «чорний», «нігер», «червоний», «вузькоокий», «чурка»;

національних – «жид», «москаль», «хохол», «молдаван» (назви національностей стали лихослів'ям, очевидно тому, що певні риси національного характеру одного народу неприємні представникам іншого);

соціальних – «бідося», «вшива інтелігенція», «голь», «голота».

Упереджені ставлення існують до релігійних течій, політичних партій, різних субкультур. Саме вони провокують велику кількість лихослів'я. В свою чергу реалізація лихослів'я у ситуаціях міжособистісної взаємодії сіє ворожнечу і поглиблює упередженість. Це підтверджується експериментальними дослідженнями [5, с. 55 – 64], які пов'язують проблему вербальної агресії, «зниженої мови» із загостренням національних проблем. Йдеться про періоди нестабільності як на «макрорівні» (система міжнаціональних відносин), так і на рівні соціальних стосунків, відносин між країнами, корпораціями тощо.

В індивідуальній свідомості лихослів'я існує у різноманітних формах (образи, символи, слова). У формуванні індивідуальної системи значень вирішальну роль також відіграє вплив мотиваційних факторів, настанов найближчого соціального оточення, наявні соціальні стереотипи й емоційні стани. Реконструюючи систему індивідуальних значень і особистісних змістів індивіда, можна реконструювати систему уявлень окремого індивіда про навколишній світ і про себе. Мовлення відіграє роль своєрідного морального дзеркала, висвітлює душу людини з притаманними саме їй ставленнями і цінностями, моральними переконаннями й ідеалами. Засилля у мовленні лихослів'я свідчить про

небажання людини вдосконалюватись, ігнорування загальноприйнятих норм поведінки, заперечення суспільних ідеалів.

Виникнення і «життя» лихослів'я безпосередньо пов'язані з етносом. Однією з характерних рис нації є спільність мови. Мова – це начало, яке формує поняття, а через них і сам процес мислення народів [4, с. 16]. Лихослів'я існує в усіх етнічних культурах, але воно інше в різних народів [1, с. 279 – 296]. Одним із основних понять етнопсихології є етнічний стереотип – відносно стійкі уявлення про моральні, розумові й фізичні якості, які характерні для представників різних етнічних спільнот [2, с. 21]. Наприклад, у чукчів і ескімосів найобразливіші лайки означають щось на зразок «Ти недоумок, йолоп, бовдур!». У винятково важких умовах, в яких живуть ці народи, невміла, нерозумна людина варта презирства. У національних культурах, де корова вважається священною твариною, назвати когось «коровою» означає похвалити його. Українською «корова» у звертанні до жінки звучить дуже образливо, бо так зневажливо говорять, як зафіксовано у «Словнику української мови», «про незграбну, товсту або нерозумну жінку» (Т. 4, с. 295). Подібне стосується і вживання лексеми «слон». Якщо в індійців – це символ грації, то в росіян – це назва товстої, неповороткої людини. У мусульманських країнах характеристика особи шляхом переносного вживання іменника «свиня» – дуже важка образа, у той час як у папуасів дівчаткам нерідко дають ім'я Борома, тобто свиня [12, с. 58]. Отже, кожна нація має зоопрівняльні лихослів'я, в яких у символічній формі уособлюються різноманітні негативні якості людини. Вибір тих чи інших тварин у якості інвективи носить чіткий національно-специфічний характер. І чим далі одна від одної знаходяться національні культури, тим очевидніша різниця у виборі конкретної тварини і властивостей, що їй приписуються. Дві національні культури можуть приписувати одній і тій же тварині протилежні властивості. Мимовільне або ж зумисне нехтування цією національною специфікою призводить до порушення доброзичливості, провокує образи й розпалює ворожість.

Лихослів'я зачіпають сутнісні аспекти буття людини. За допомогою лихослів'я людину можна знецінити:

1) загалом; причому відповідні лихослів'я у своїй морфологічній будові часто мають заперечувальні префікси *не-*, *ні-* («нелюд», «нездара», «нікчема» тощо);

2) частково: висміяти зовнішній вигляд («чорномазий», «потвора», «бруднуля»), поведінку і погані звички («алкаш», «нероба», «брехун», «злодюга»), підкреслити фізичні вади або ж приписати їх (тобто знецінити фізичну і психічну досконалість та привабливість людини): «дебіл», «дегенерат», «ідіот», «каліка», «сліпий», «глухий»; заперечити соціальну цінність людини: «бомж», «біч», «смерд»; національну: «хохол», «москаль», «кацап», «жид», «чурбан» тощо. Нецензурним лихослів'ям людина знецінюється як сексуальний партнер. Найбільш суттєвим у цьому випадку є те, що знецінюючи людину частково, ми в кінцевому підсумку знецінюємо її загалом: частина виступає в якості цілого, адже лихослів'я засуджують не вчинок, а особистість узагалі. Заперечення цінності людини (національної, соціальної, гендерної, моральної), її значущості знімає відповідальність людини за власні дії і спонукає поводитись саме так, як

про неї думають: виявляти підступність, ворожість, вести аморальний спосіб життя, який суперечить суспільним цінностям.

Існує група лихослів'я, яку використовують для того, щоб вказати, що людина нерозумна істота, а її інтелектуальні можливості настільки малі, що пізнати навколишній світ їй не під силу: «невмійко», «незнайко», «дурень», «недоумок», «нездара» та всі психіатричні лихослів'я. Вони вказують на недоумкуватість людини, заперечують її інтелектуальну спроможність, можливість пізнання себе й навколишнього світу, і, що найважливіше, можливість удосконалення себе й довкілля. Часто застосовуються у якості оцінки результатів роботи людини, роботи дитини. Звісно, використання такої оцінки призводить до небажання напрацьовувати корисні навички й уміння, утруднює формування позитивних якостей особистості, сприяє формуванню недовіри, упередженості і цинічного ставлення до інших.

Існують лихослів'я, що заперечують саме буття людини. Це такі інвективи, аналіз яких дозволяє виділити онтологічний аспект досліджуваного поняття. Надзвичайно показовим у цьому плані є російське «ничтожество», а в українській мові йому відповідає «ти – ніщо», тобто тебе взагалі нема, ти не існуєш. Цим лихослів'ям стверджується небуття людини. Синонімічними за значенням можна вважати погрози: «ти – покійник», «ти – мрець», «тебе нема», «щоб ти здох». Онтологічний аспект лихослів'я дозволяє зрозуміти екзистенційну сутність досліджуваного явища. Інвектива виявляє світ таким, у якому переважає відчуженість об'єкта від суб'єкта, має місце поглинання неповторно-індивідуального, особистого – загальним, безособистісно-універсальним. Це світ панування необхідності, зовнішньої детермінації, придушення свободи. Це світ, в якому знищується оригінальність особистості [13, с. 40]. За допомогою лихослів'я особистість десуб'єктивізується, заперечується буття людини і стверджується її небуття. Відомо, що дія породжує протидію. Отож людина до якої лунають погрози на кшталт «щоб ти здох» і сама у відповідь «стріляє» подібними словами. Поступово формує установку «людина-людині – вовк». Така установка виправдовує цинізм і ворожість, ставлення до інших і до держави загалом як до чогось зайвого, нав'язаного ззовні.

Значний відсоток інвективної лексики складають брутальні висловлювання сексуального характеру. Сексуальність є найважливішим і універсальним знаком статевої належності як на рівні культури, так і на рівні буденної свідомості. Стать і сексуальність становлять невід'ємну частку символічної культури людства, і вони представлені як безпосередніми зображеннями геніталій, так і найрізноманітнішими позначеннями їх у релігійних, міфо-поетичних та вербальних символах. Російський соціолог Кон І. виділяє кілька великих блоків уживаних чисельних сексуальних натяків [7, с. 101]:

1. Згадування жіночих геніталій і посилення людини, яку ображають, у зону тих органів, які народжують.
2. Натяк на те, що адресант оволодів матір'ю лаяного або (адресата).
3. Звинувачення в інцесті (кровозміщенні).

4. Звороти мови зі згадуванням чоловічих геніталій (на кшталт «іди на ...»), які означають постановку (розміщення) лаяного в жіночу сексуальну позицію, звинувачення його в тому, що він – пасивний гомосексуаліст.

Оскільки сила інвективи визначається не її буквальним змістом, а передусім її емоційністю, тяжкість образи «перебуває у прямій пропорційній залежності від сили табу, що порушується за допомогою інвективного слововживання» [5, с. 301]. Більшість коїтальних інвектив проголошує зневажливе, ганебне ставлення до жінки. Та й ті інвективи, що принижують чоловіка, будуються за принципом порівняння з жіночою сексуальною роллю. Люди, що звертаються до коїтальної інвективи, фактично переслідують одну мету: приниження опонента шляхом демонстрації його ницості та власної могутності. Іншими словами, вони проголошують: «Я можу оволодіти тобою будь-яким способом, яким захочу!». В основі всієї прокреативної групи інвектив, які притаманні більшості етнокультур, лежить спалювання матері («матюки»). У багатьох національних культурах особливо високим є статус родинних стосунків за материнською лінією, тому реакція на порушення відповідних табу, як правило, буває особливо різкою, ворожою, здатною спровокувати фізичну агресію.

Висновки. Таким чином всі випадки інвективізації мови необхідно розглядати в подвійному аспекті: як безпосередній і як кінцевий довгостроковий ефект. Щоб отримати негайне полегшення, людина звертається до лихослів'я. Проте інвектива неточна. Завдання інвективи в ситуації емоційної напруги – оглушити. Проте таке оглушення працює в обидва боки, оглушуючи і самого інвектанта. Натомість в останнього відбувається зниження самооцінки, навіть якщо йому здається, що все навпаки. Крім того, у ході фрустраційно спровокованої сварки первинна мета втрачається і подальша інвективна поведінка починає переслідувати іншу мету – болючіше вразити опонента.

У кінцевому результаті, закріплюючи у своїй поведінці деструктивні моменти, людина спотворює свою особистість, завдаючи їй моральної психологічної шкоди. Отже, звернення до інвективи є фактичним визнанням свого психологічного банкрутства, капітуляція перед ситуацією замість володіння нею.

Очевидним є те, що діалектичність самої інвективи призводить до того, що протягом довгого часу суспільство вело і веде боротьбу з лихослів'ям, справедливо вбачаючи в ньому серйозну небезпеку для свого благополуччя.

Ці ідеї зафіксовано у Священних писаннях. Так, у книзі Сираха йдеться: «Удар батога робить на тілі рубці, а удар язика ламає кістки; багато люду загинуло від гострого меча, але не стільки скільки полягло від язика; щасливим є той, хто сховався від нього, хто не відчув люти його, хто не тягнув ярма його і не пов'язаний був узами його; тому що ярмо його – ярмо залізне, узи його – узи мідні, смерть люта – смерть його, і саме пекло краще за нього» [11, с. 764].

На перспективу вважаємо за доцільне досліджувати можливості засобів масової інформації у формуванні мовленнєвої культури в різних ситуаціях міжособистісної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Абрамян Л. А. Оскорбление и наказание: слово и дело // Этнические стереотипы поведения. – Л.: Наука, 1985. – С. 279 – 296.

2. Баронин А. С. Этнопсихология: Учеб. пособие. / А. Баронин. – К.: МАУП, 2000. – 116 с.
3. Вступ до філософії: Навчальний посібник для студ. навч. закл. / А. О. Лузан. – К.: ЦУЛ, 2013. – 136 с.
4. Дридзе Т. М. Язык и социальная психология / Под ред. проф. А. А. Леонтьева. – М.: Высшая школа, 1980. – 311 с.
5. Жельвис В. И. Инвектива: опыт тематической и функциональной классификации // Этнические стереотипы поведения / Под ред. А. К. Байбурина. – Л.: Наука, 1985. – С. 296 – 322.
6. Жельвис В. И. Поле брани. Сквернословие как актуальная проблема / В. Жельвис. – М.: Ладомир, 1997. – 346 с.
7. Кон И. С. Введение в сексологию / И. Кон. – М.: Медицина, 1988. – С. 101–104.
8. Леонтьев А. А. Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания / А. Леонтьев. – М.: Наука, 1969. – С. 134.
9. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность // Леонтьев А. Н. Избр. психологические сочинения: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 2. – 304 с.
10. Лурья А. Р. Язык и сознание / Под ред. Е. Д. Хомской. – М.: МГУ, 1979.
11. Святе Письмо Старого і Нового Завіту. – К.: Нове життя, 1992. – 1087 с.
12. Стародуб Т. Слово – не горобець... Про особливості вживання лайливої лексики в сучасній українській мові // Тернопіль. – 1995. – №3. – С. 58–59.
13. Татенко В. А. Психология в субъектном измерении: Монография / В. Татенко – К.: Прогрес, 1996. – 404 с.
14. Jackson J. H. On Affections of Speech from Disease of the Brain // Selected Writings of John Hughlings Jackson. – L.: Staples Press, 1958. – 510 p.

Spysok vykorytanyh dzherel

1. Abramyan L. A. Oskorblenye y nakazanye: slovo y delo // Этнические стереотипы поведения. – Л.: Наука, 1985. – С. 279 – 296.
2. Baronyn A. S. Etnopsychologiya: Ucheb. posobyе. / A. Baronyn. – К.: МАУП, 2000. – 116 с.
3. Vstup do filosofiyi: Navchalnyj posibnyk dlya stud. navch. zakl. / A. O. Luzan. – К.: CzUL, 2013. – 136 s.
4. Drydze T. M. Yazuk y sotsyalnaya psyhologyya / Pod red. prof. A. A. Leonteva. – М.: Vusshaya shkola, 1980. – 311 s.
5. Zhelvys V. Y. Ynvektyva: opyt tematycheskoj y funkcyonalnoj klassyfykacyy // Этнические стереотипы поведения / Pod red. A. K. Bajburyna. – Л.: Наука, 1985. – С. 296 – 322.
6. Zhelvys V. Y. Pole brany. Skvernoslovyе kak aktualnaya problema / V. Zhelvys. – М.: Ladomyr, 1997. – 346 s.
7. Kon Y. S. Vvedenye v seksologyyu / Y. Kon. – М.: Medycyna, 1988. – С. 101–104. / V. Zhelvys. – М.: Ladomyr, 1997. – 346 s.
8. Leontev A. A. Psyholyngvystycheskye edynyczu y porozhdenye rechevogo vuskazuvanyya / A. Leontev. – М.: Nauka, 1969. – С. 134.
9. Leontev A. N. Deyatelnost`. Soznanye. Lychnost // Leontev A. N. Yzbr. psyhologycheskye sochynenyua: V 2-x t. – М.: Pedagogyka, 1983. – Т. 2. – 304 s.
10. Lurya A. R. Yazuk y soznanye / Pod red. E. D. Xomskoj. – М.: MGU, 1979.
11. Svyate Py`sмо Starogo i Novogo Zavitu. – К.: Nove zhyttya, 1992. – 1087 s.
12. Starodub T. Slovo – ne gorobecz... Pro osoblyvosti vzhyvannya lajlyvoyi leksyky v suchasnij ukrajiniskij movi // Ternopil. – 1995. – #3. – С. 58–59.
11. Tatenko V. A. Psyhologyya v sub`yеktnom yzmerenyy: Monografyya / V. Tatenko – К.: Prosvita, 1996. – 404 s.
12. Jackson J. H. On Affections of Speech from Disease of the Brain // Selected Writings of John Hughlings Jackson. – L.: Staples Press, 1958. – 510 p.

Shyrokoradyuk L. The ribaldry is as a factor of animosity and prepossession. The article review a social-psychological phenomena of ribaldry as a force which provokes enemy attitude both on interpersonal communication level and on international gender contacts level. Invective

vocabulary is such means which brings to nought patriotic feelings, complicate forming valuable citizen's characteristics. Because the ribaldry is instrument or manifestation of cynic position to the events of own life and/or social life. On event of origin the ribaldry was means of sublimation physical aggression and has positive role in formation a human as social creature. However, with time, especially today, the ribaldry invites physical aggression and is verbal demonstration of prepossession. Prepossession causes a lot of racial, national, social ribaldry. Nowadays there are ribaldries which demonstrate enmity to religious brands, political parties, subcultures. The ribaldry is universal means of depreciating human. By depreciating human by parts we eventually depreciate human in total. The ribaldry denies personal capacity. There are such ribaldries which deny human being and depose non-existence. The ribaldry dip a person into the world where exist necessity of external determination and repression of liberty. This is the world where the originality of person is being destroyed. With the help of brutal statements human humiliates as sexual partner. This is demonstration of disrespectfulness and careless attitude. Taking into consideration such big amount of negative meanings we should struggle with invective. We should stop uncensorious attitude to ribaldry, justifying it by pressure in society and psychology facilitation after its using.

Key words: ribaldry, invective vocabulary, verbal aggression, animosity, prepossession, ethnic stereotype.

УДК 316.0

Шманько О. В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ТА ШЛЯХИ ЇХ УТВЕРДЖЕННЯ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Шманько О. В. Трансформація громадянських цінностей у сучасної молоді та шляхи їх утвердження в умовах перехідного українського суспільства. У статті визначені особливості формування ціннісних орієнтацій української молоді в транзитному українському суспільстві. Виявлено, що в сучасних умовах прорядянські стереотипи ще не відійшли у минуле, а нові європейські стандарти ще не утвердилися, існує загроза ціннісного відчуження та заповнення цієї прогалини негативними елементами. Аналіз впливу турбуленцій на соціалізацію молоді визначив множинні шляхи подолання кризових ситуацій, обумовлених негативним впливом турбуленцій на соціокультурну визначеність людини. Подані результати соціологічного опитування стосовно ставлення молодого покоління до європейських цінностей, особлива увага приділена громадянській складовій цього феномену. обґрунтовано причину, чому молодь є значно відкритішою перед новим досвідом та орієнтованою на задоволення власних потреб, ніж покоління старших.

Ключові слова: європейські цінності, громадянські цінності, соціалізація молоді, відчуження, аномія, молодіжна політика.

Шманько О. В. Трансформация гражданских ценностей у современной молодежи и пути их утверждения в условиях переходного украинского общества. В статье определены особенности формирования ценностных ориентаций украинской молодежи в транзитном украинском обществе. Отмечено, что в условиях, когда устаревшие стереотипы не отошли в прошлое, а новые европейские ориентиры еще не утвердились, существует угроза ценностного отчуждения и заполнения этого пробела негативными элементами. Анализ турбуленций на социализацию молодежи определил множественные пути преодоления кризисных ситуаций, обусловленных негативным влиянием турбуленций на социокультурную определенность человека. Представленные результаты социологического опроса об отношении молодого поколения к европейским ценностям, особое внимание уделено гражданской составляющей этого феномена, обоснованно причину того, почему молодежь значительно более открыта перед новым опытом и ориентирована на удовлетворение собственных потребностей, нежели поколение старших.